

8 pav. Audeklo plomba. Anglija, XVI–XVII a. T. Poškos nuotr.

Fig. 8. Cloth seals, England, 16th–17th centuries.

metu surinktos medžiagos kontekstą ir stratigrafiją plombos datuojamos XVII a. II puse). Iš XVII a. datuojamo kultūrinio sluoksnio tyrinėtuose plotuose surinkta nemažai gyvūnų kaulų: iš viso ištirti 2775 kaulų, dantų ir ragų fragmentai. Nustatyta, kad medžiaga būdinga naujųjų laikų miestams, vyrauja aukštos ir vidutinės mėsinės vertės gyvūnų kaulai.

Sprendžiant iš archeologinių tyrimų metu Aukštaičių g. 2 sklype surinktų duomenų, šioje istorinio Paplavų priemiesčio vietoje XVII a. gyveno pasiturintys vilniečiai – amatininkai, prekybininkai.

Aukštaičių Street 2

In 2021, comprehensive excavation (561 m^2) and survey works (826 m^2) were conducted at Aukštaičių Str. 2, which is part of the archaeological sites of Vilnius historic city and suburbs (UK 25504), Vilnius Old Town (UK 16073), and building complex (UK 28113). Six excavated areas (1, 2 in Fig. 6) revealed archaeological layers (3.5–4 m thick). It was determined that, while the upper layer (up to 1.7–1.9 m thick) was disturbed in the 20th century, the older layer below was rich in both artefacts and structures dating from the mid-17th to the early 18th century, as evidenced by the presence of John II Casimir Vasa shillings (1648–1668) throughout. Other 17th-century finds include domestic pottery, stove tiles, tools, and other domestic items (Figs. 3–4). Cloth seals (16th–17th centuries) were also discovered, hinting at textile trading activities (Fig. 8). Earlier levels (late 16th–early 17th centuries) were likely damaged during intense residential development in the mid-17th century. The following structures dating to the first half of the 17th century, and from the second half of the 17th to the early 18th century, were identified: the remains of bases of domestic stoves; partial stone pavements; a wood-lined entryway (?) (Fig. 5); a wooden water pipe (Fig. 2); and stone masonry fragments. A water channel (1 in Fig. 6) with partially preserved wooden structures (Fig. 7) was also identified.

Tauras Poška

Vilniaus universiteto S. Stanevičiaus kiemas

2021 m. vykdyti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilniaus universiteto pastatų komplekso (UK 770) teritorijoje, S. Stanevičiaus kieme, Universiteto g. 3, Vilniuje, numatytos įrengti lietaus nuotekų sistemos vietoje. 2021 m. detalieji tyrimai atlikti 46 m^2 plote, žvalgymai – 26 m^2 plote. Archeologinių tyrimų metu surasta XVI–XVII a. archeologinių radinių, kurie perduoti LNM. Vilniaus universiteto pastatų ansamblis susiformavo XVI a. pabaigoje – XIX a. pradžioje ir užima visą senamiesčio kvartalą, kurį apibrėžia Šv. Jono, Pilies, Skapo ir Universiteto gatvės. Ansamblio teritorijoje archeologiniai tyrimai vykdyti įvairiose vietose. 1973 m. tirta Vilniaus universiteto S. Stanevičiaus kieme, fiksuotas iki 2 m gylio piltinis griuvenų sluoksnis. Giliau fiksuoti keli sluoksniai su gausiomis griuvenomis. Nors ataskaitoje sluoksniai nedatuoti, tačiau sprendžiant pagal radinių aprašymą, jie galėtų būti datuojami XVII–XVIII a. 4,8 m gylyje fiksuoti medinių

rąstų klojinio fragmentai. Ataskaitoje rašoma, kad tai galėtų būti buvusios gatvės fragmentas, datuojamas XIII–XIV a. (*VRVA*, f. 1019, ap. 11, b. 174). Didesnės apimties archeologiniai tyrimai vykdyti 1976–1979 m., ruošiantis Vilniaus universiteto 400 m. jubiliejui. Pažymėtina, kad šiuo laikotarpiu vykdytų tyrinėjimų metu daugiausia apsiribota mechanizuotų kasimo darbų priežiūra. Tada Didžiajame kieme, V Šv. Jonų bažnyčios pusėje, aptiktos nenustatyto datavimo kapinės, ankstyviausias kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XV a., kultūrinio sluoksnio storis tirtose vietose buvo iki 2,3 m. Taip pat aptikta mūrų fragmentų, datuotų XVI a. M. K. Sarbievijaus kieme darbai atlikti įrengto fontano ir tiestų komunikacijų vietose. Čia fiksuotas iki 4 m storio kultūrinis sluoksnis, konstatuota, kad jis stipriai suardytas anksčiau atliktų žemės darbų metu, nedalyvaujant archeologams. Ankstyviausi sluoksniai datuoti XV a. Aptariamu laikotarpiu darbai vyko Bibliotekos, S. Daukanto ir A. Mickevičiaus kiemuose, tiestų komunikacijų ir geologinių šurfų prie pastatų pamatų vietose. Tiesiant komunikacijas fiksuoti tik vėlyvi suardyti sluoksniai, įžemis nepasiektas. Šurfų, kastų prie pastatų, vietose kultūrinis sluoksnis iki 4–5 m storio, ankstyviausi sluoksnio horizontai datuoti XV a. (*LIIR*, f. 1, b. 722; 723). 2001, 2004 m. tyrinėta Vilniaus universiteto Bursų kieme (Universiteto g. 9) ir jo aplinkoje. Bendras tyrimų plotas 230 m^2. Tyrimų metu fiksuotas iki 2 m storio kultūrinis sluoks-



1 pav. Archeologinių tyrimų, vykdytų Vilniaus universiteto pastatų komplekso teritorijoje, suvestinis planas: 1 – 1973 m. I. Jučienė; 2 – 1975 m. I. Jučienė; 3 – 1976–1979 m. A. Lisanka; 4 – 1979 m. L. Dzikas; 5 – 1983 m. I. Jučienė; 6 – 2002 m. V. Vainilaitis; 7 – 2004 m. L. Girlevičius; 8 – 2007 m. A. Luchtanas; 9 – 2008 m. L. Girlevičius, R. Žukovskis; 10 – 2009 m. S. Aleksandravičius, L. Girlevičius; 11– 2020 m. T. Poška. T. Poškos brėž.

Fig. 1. A summary of archaeological excavations in the Vilnius University complex: 1 – I. Jučienė in 1973; 2 – I. Jučienė in 1975; 3 – A. Lisanka in 1976–1979; 4 – L. Dzikas in 1979; 5 – I. Jučienė in 1983; 6 – V. Vainilaitis in 2002; 7 – L. Girlevičius in 2004; 8 – A. Luchtanas in 2007; 9 – L. Girlevičius and R. Žukovskis in 2008; 10 – S. Aleksandravičius and L. Girlevičius in 2009; 11 – T. Poška in 2020.



2 pav. Plote 1 atkastas XVII a. vidurio grindinio fragmentas. T. Poškos nuotr.

Fig. 2. Mid-17th-century pavement unearthed in area 1.



3 pav. XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios koklio fragmentas. T. Poškos nuotr.

Fig. 3. Fragment of a stove tile, late 16th–early 17th centuries.

nis datuotas XV–XX a. Aptikta XVI, XIX–XX a. pastatų pamatų fragmentų (*LIIR*, f. 1, b. 4314). 2007 m. žvalgomieji tyrimai atlikti Bibliotekos kieme, ties Istorijos fakulteto (Universiteto g. 7) PV kampu. Tyrimų vietoje aptiktas tik anksčiau tiestų požeminių komunikacijų darbų metu suardytas sluoksnis su XVII–XX a. radiniais (*ATL 2007 metais,* 2008, p. 421–422). 2008 m. atlikti žvalgymai Vilniaus universiteto Observatorijos kieme, tiestų inžinerinių komunikacijų vietose. Ankstyviausi archeologiniai radiniai datuoti XV a. Kultūrinio sluoksnio storis vietose, kur jis buvo nesuardytas vėlesnių darbų metu – 1,5 m. Ankstyviausias fiksuotas kultūrinio sluoksnio horizontas datuotas XV a. Aptikta įvairių laikotarpių mūrų fragmentų, datuotų XV–XVI a. pradžia, XVII, XX a. (*LIIR*, f. 1, b. 2813). 2009 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai Šv. Jonų bažnyčios rūsio patalpoje ir varpinės aplinkoje. Varpinėje tirtas 35 m^2 plotas, čia kasta iki 1,2 m gylio, kultūrinio sluoksnio datuoti nepavyko, nes neaptikta archeologinių radinių. Surasta XVI–XVII a. datuotų mūrų fragmentų. Varpinės išorėje, P, R ir Š pusėse kasta iki 80 cm gylio, fiksuotas suardytas kultūrinis sluoksnis. Aptikta XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios ir XVIII–XIX a. mūrų fragmentų (*LIIR*, f. 1, b. 5386). 2020 ir 2021 m. vasarį vykdyti žvalgymai Vilniaus universiteto pastatų komplekso teritorijoje, Bibliotekos, K. Sirvydo ir S. Stanevičiaus kiemuose. Bendras 2020–2021 m. atliktų žvalgymų plotas 200 m^2. Žvalgymų metu pamatų hidroizoliavimo tranšėjų vietose Bibliotekos, K. Sirvydo, S. Stanevičiaus kiemuose iki projektinio 1 m gylio fiksuotas XX a. II pusėje suformuotas kultūrinio sluoksnio horizontas. Nesuardytas kultūrinio sluoksnio horizontas žvalgytose vietose nepasiektas. Fiksuoti įvairių laikotarpių mūrų fragmentai. K. Sirvydo kieme – buvusios įėjimo į dabartinio Pilies g. 19 pastato rūsį fragmentas, datuotas XIX a. pabaiga – XX a. S. Stanevičiaus kieme fiksuoti 5 mūrų fragmentai, kurie datuoti XVII a. II puse – XX a. K. Sirvydo kieme rasta žmonių kaulų iš suardytų palaidojimų sąvartos vieta. Archeologinių tyrimų metu rasta XVI–XIX a. archeologinių radinių *(LIIR*, f. 1, b. 9877) (1 pav.).

2021 m. detalieji tyrimai vyko S. Stanevičiaus PR kiemo kampe. **Plotas 1** kastas 10x2 m, darbų eigoje jis praplėstas iki 2,7 m pločio. 1,5–1,6 m gylyje nuo buvusio paviršiaus V pusėje



4 pav. XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios mūro fragmentas plote 1. T. Poškos nuotr.

Fig. 4. Brick structure fragment in area 1, late 16th–early 17th centuries.

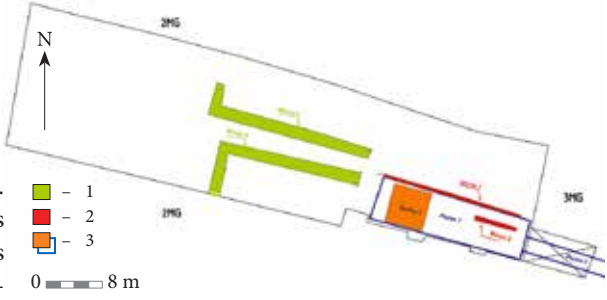

5 pav. 2021 m. tyrimų metu rastų mūrų schema: 1 – 2021 m. tyrimų metu fiksuoti XIX–XX a. I pusės mūrai; 2 – 2021 m. tyrimų metu fiksuoti XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios mūras; 3 – 2021 m. detaliųjų tyrimų vietos. T. Poškos brėž.

Fig. 5. Layout of the site and masonry structures exposed in the 2021 excavation: 1 – masonry structures, 19th–first half of the 20th centuries; 2 – masonry structure, late 16th–early 17th centuries; 3 – trenches excavated in 2021.

atidengtas akmenų grindinys, datuojamas XVII a. viduriu (2 pav.). Po juo fiksuotas kultūrinis sluoksnis su XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentais, surasta geležinių radinių – diržo ir perpetės sagtelių, kaltinių vinių, nenustatytos paskirties dirbinių, taip pat stiklinio buteliuko dugnas (3 pav.). Pasiekus projektinį 2,7–2,9 m gylį, siekiant nustatyti atliekamų darbų vietoje susiformavusio kultūrinio sluoksnio storį ir stratigrafiją, iškastas 2,5x2,5 m dydžio šurfas. Nustatyta, kad šioje vietoje susiformavęs kultūrinis sluoksnis siekia iki 3,5 m, čia surasta XVI a. II pusės datuojamų buitinės keramikos indų smulkių fragmentų. Ploto 1 vietoje aptikta mūrų (mūras 1 ir mūras 2) fragmentų. Atlikus architektūrinius tyrimus, mūras datuotas XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia. Nustatyta, kad mūras 1 – tai buvusio pastato pamatų fragmentas (4 pav.), mūras 2 – to paties pastato laiptinės pamatų fragmentas (5 pav.).

Plotas 2, 15,7x1 m dydžio, kastas praėjime iš S. Stanevičiaus kiemo į Pilies gatvę. Kasta iki projektinio gylio – 2,5 m. 1,6–1,7 m gylyje Š ploto 2 pusėje fiksuotas XVII a. vidurio akmenų grindinio fragmentas, suardytas XX a. II pusėje. Po akmenų grindiniu fiksuotas sluoksnis su XVI a. pabaigos – XVII a. I pusės radiniais (bui-

tinės keramikos, plokštinių ir dubeninių koklių fragmentai).

Žvalgymai vykdyti S. Stanevičiaus kiemo R pusėje. Nukasus iki 20 cm viršutinį sluoksnį, fiksuoti dviejų mūrinių sienų fragmentai (mūras 3 ir mūras 4). Mūras 4 fiksuotas P kiemo dalyje, jis datuotas XX a. I puse. Mūro 3 fragmentas, datuotas XIX a., fiksuotas S. Stanevičiaus Š kiemo pusėje (5 pav.).

S. Stanevičius' courtyard at Vilnius University

In 2021, archaeologists excavated and surveyed S. Stanevičius' courtyard in the grounds of Vilnius University (Universiteto Str. 3, Vilnius). The Vilnius University complex was formed between the end of the 16th century and the early 19th century, and encompasses an entire block of the Old Town that is defined by Universiteto Street, Šv. Jono Street, Pilies Street, and Skapo Street. Archaeological exploration of the complex has been conducted in multiple sites since the 1970s, largely during earthworks required for building maintenance or the laying of subterranean utility networks (Fig. 1). Comprehensive excavation in S. Stanevičius' courtyard in 2021 examined a 46 m^2 area, and an additional survey was carried out in a 26 m^2 area. Excavation unveiled a 3.5–3.6 m thick archaeological layer. Fragments of masonry foundations were discovered (Figs. 4–5), dating from the late 16th to the early 17th century, and the 19th to the first half of the 20th century. In addition, a mid-17th-century stone pavement was uncovered (Fig. 2), along with fragments of domestic pottery and stove tiles (16th–17th centuries; Fig. 3).

Elena Pranckėnaitė, Ieva Masiulienė, Agnė Žilinskaitė

Algirdo gatvė 12

2021 m. atlikti žvalgomieji tyrimai Vilniaus miesto istorinės dalies, vadinamos Naujamiesčiu (UK 33653), teritorijos sklype Algirdo g. 12, kuriame rengiamas naujo administracinio pastato projektas. Sklypas yra į V nuo senamiesčio, istorinių priemiesčių zonoje, kuris formavosi už Vilniaus gynybinės sienos. Istoriniuose šaltiniuose J. Basanavičiaus gatvė (į Š nuo tyrinėto sklypo) ir jos apylinkės yra buvusio kelio į Trakus vietoje. XVIII a. dokumentuose ji vadinama Didžiąja Trakų gatve, o XIX a. pradžioje – Pohulianka. Lygiagrečios su Mindaugo gatve užuomazgos istoriniuose šaltiniuose minimos XVIII a. viduryje ir vadinamos keliu į Šv. Stepono bažnyčią. Ankstyvuosiuose Vilniaus miesto planuose užstatymas sklype Algirdo g. 12 nežymimas, šioje teritorijoje, smėlingoje kalnuotoje vietoje, buvę miesto laukai (*Vilniaus miesto planai*. Vilnius, 2016). Tik XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje pradėta intensyviau vystyti teritoriją – pagal parengtą miesto raidos perspektyvinį planą suformuotas taisyklingas stačiakampis Naujamiesčio gatvių tinklas ir perimetriniai kvartalai, kuriuose plėtota ir pramonė.

Archeologiniai tyrimai sklype ir jo aplinkoje vykdyti 2013, 2017 ir 2019 m. 2013 m. žvalgomųjų tyrimų metu sklype Mindaugo g. 9 – T. Ševčenkos g. 1 – Algirdo g. 10B po 0,6–1 m supiltiniais XX a. sluoksniais dalyje teritorijos fiksuotas XVII–XVIII a. maišytas kultūrinis sluoksnis (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 516). 2017 ir 2019 m. vykdytų žvalgymų metu sklypuose Algirdo g. 12 ir 17 archeologinio sluoksnio neaptikta (*ATL 2017 metais,* 2018, p. 720; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 530).